

احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن با تأکید بر نقش پلیس (مورد مطالعه: شهر نور)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۶/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۱/۱۷

علی انتظاری^۱، عهدیه اسدپور^۲، کاظم احمدی آهنگ^۳

از صفحه ۷ تا ۳۴

چکیده

زمینه و هدف: به نظر می‌رسد احساس امنیت که اگر بیش از نفس امنیت حائز اهمیت نباشد، حداقل به اندازه آن درخور توجه است، در اکثر تحقیقات اجتماعی مغفول مانده است. پژوهش حاضر بر آن است تا با بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی، عوامل مؤثر بر آن را شناسایی کند.

روش‌شناسی: داده‌ها و اطلاعات با بهره‌گیری از روش پیمایشی و به وسیله پرسشنامه، جمع‌آوری شده‌اند. در این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و نمونه‌گیری تصادفی ساده، از ۳۸۴ نفر از شهروندان بالای ۱۸ سال شهر نور، داده‌ها و اطلاعات موردنظر جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: نتایج آماری پژوهش نشان می‌دهد که میانگین احساس امنیت اجتماعی جمعیت آماری مورد مطالعه، در حد متوسط (۲/۹۲) بوده و متغیرهای مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، نگرش به عملکرد نیروی پلیس و پایگاه اقتصادی-اجتماعی با متغیر وابسته رابطه مستقیم دارند. تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز مشخص می‌کند که به ترتیب میزان اعتماد اجتماعی، نگرش به عملکرد نیروی انتظامی، میزان مشارکت اجتماعی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی پاسخگویان، در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان نوری سهم عمده‌ای داشته و مقدار تبیین به دست آمده نیز ۳۲/۲ درصد است. با توجه به رسالت اجتماعی پلیس، پیشنهاد شده است: سازمان پلیس در انجام مأموریت‌ها، بیش از هر چیز موجبات مشروعیت خود و اعتماد مردم به پلیس را فراهم سازد.

کلیدواژه‌ها

احساس امنیت اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، ارزیابی عملکرد نیروی پلیس، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، نور.

۱. دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی (نویسنده مسئول)، ali@entezari.ir

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه الزهرا (س)، ahdieasadpour@chmail.ir

۳. کارشناس ارشد پژوهش علوم اجتماعی

مقدمه

امنیت مفهومی بنیادی و از ضروریات زندگی بشر است. انسان‌ها در طول تاریخ، همواره در جست‌وجوی شرایط امن و عاری از خطر به سر برده و راه‌های مختلفی را برای دستیابی به آن آزموده‌اند. می‌توان گفت اولین نهادهای اجتماعی نیز در پاسخ به این نیاز شکل گرفته‌اند؛ از این رو امنیت جزء عناصر اصلی سازنده زندگی اجتماعی شناخته می‌شود.

علاوه بر اینکه مردم و افراد عادی به اهمیت امنیت در زندگی شخصی و عمومی خود شناخت پیدا کرده‌اند؛ اکثر عالمان و محققان حوزه‌های مختلف علمی نیز به اهمیت و ارزش آن اشاراتی داشته‌اند. اهمیت آن به اندازه‌ای است که پژوهشگران آن را، از جمله نیازهای ضروری و پایه‌ای فرد محسوب کرده‌اند (ترابی و گودرزی، ۱۳۸۳: ۳۲؛ نوروزی و فولادی‌سپهر ۱۳۸۸: ۱۳۰) یا به تعبیر الدریچ (۲۰۰۵) و ورسلی (۱۳۷۸) به عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان است. همچنین مازلو (۱۹۷۰)، در سلسله‌مراتب نیازها^۱، نیاز امنیت^۲ را پس از ارضای نیازهای اولیه طبقه‌بندی می‌کند.

حال که امنیت چه از نظر افراد جامعه و چه نگاه اندیشمندان، به عنوان یک نیاز اساسی و ضروری در زندگی بشر معرفی می‌شود؛ باید دانست که با زوال و نابودی آن نیز آرامش خاطر انسان از بین می‌رود و تشویش، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد. در واقع مرتفع شدن بسیاری از نیازهای آدمی در گرو تأمین امنیت است.

بیان مسئله

اندیشمندان بر این اعتقادند که وجود امنیت در میان اعضای یک جامعه، به همان اندازه مهم است که احساس امنیت در آن جامعه. در واقع، با پیدایش مکتب کنش متقابل نمادین، تدریجاً ابعاد ذهنی و احساسی علاوه بر ابعاد هستی‌شناختی و ذاتی پدیده‌های اجتماعی، اهمیت یافتند. از منظر این مکتب بیش از آن که واقعیات ذاتی پدیده‌ها اهمیت داشته باشند؛ تلقی و احساسی که نسبت به پدیده‌ها وجود دارد، دارای اهمیت‌اند؛ زیرا ما با این احساسات و طرزتلقی‌ها زندگی می‌کنیم نه خود آن جوهرها. بر همین پایه، می‌توان ادعان داشت که وجود امنیت در کنار احساس امنیت حائز اهمیت است. حتی

1. Hierarchy of Needs
2. Safety need

می‌توان ادعا کرد که احساس امنیت در یک جامعه، مهم‌تر از وجود امنیت است؛ چراکه واکنش‌ها و عکس‌العمل‌های افراد در جامعه، به میزان زیادی به میزان دریافت و ادراک آن‌ها نسبت به تلقی که نسبت به واقعیت دارند؛ بستگی دارد، نه خود واقعیت. لذا، تا هنگامی که فردی معتقد باشد که در جامعه‌اش امنیت وجود ندارد، احساس امنیت نیز نخواهد کرد؛ ولو اینکه واقعاً هیچ امری امنیت وی را تهدید نکند. تا زمانی که شهروندی در شهر خود و از قدم زدن در کوچه‌ها و خیابان‌های آن، احساس آرامش نکند، احساس امنیت نیز نخواهد داشت و دائماً نگران بوده و تشویش و اضطراب وجود وی را فرامی‌گیرد؛ لذا نبود احساس امنیت نیز می‌تواند همان اثرات فقدان امنیت را داشته باشد. به عنوان نمونه می‌توان از نرخ قتل و سرقت به عنوان عاملی برای ایجاد ناامنی سخن گفت. نرخ قتل در ایران ۳/۶ نفر در صد هزار نفر است؛ اما در بسیاری از کشورهای اروپایی و آمریکایی، نرخ قتل، ۲۰ نفر در هر صد هزار نفر است یا نرخ سرقت منازل در ایران ۲ در هزار و در انگلیس ۲۰ در هزار است؛ به عبارتی به ازای یک هزار منزل مسکونی، ۲۰ منزل در سال مورد سرقت قرار می‌گیرد (کاهه، ۱۳۸۴: ۱۳۴). این مقایسه نشان می‌دهد؛ ضریب امنیت در ایران بالاتر از ضریب امنیت در کشوری چون انگلستان است؛ اما احساس امنیت شهروندان ایرانی کمتر از شهروندان انگلیسی است.

لذا از آنجایی که وجود امنیت در سطح عین و ذهن، موضوعات، نتایج و کارکردهای مهمی در سطح فردی و اجتماعی به بار می‌آورد، نبود و فقدان آن نیز مضراتی را از خود بر جای می‌گذارد. اگر احساس امنیت در جامعه‌ای وجود نداشته باشد؛ حتی می‌توان ادعا کرد که اجتماعی شکل نمی‌گیرد. نبوی و دیگران (۱۳۸۹: ۷۴) نیز در مقدمه تحقیقشان، برگزیدن زندگی اجتماعی توسط انسان را، «فرار از ناامنی و تهدید ... و به دست آوردن امنیت و احساس ایمنی...» معرفی کرده‌اند.

اگرچه اذعان شده است که «امنیت رفیع‌ترین ارزش هر جامعه است» (تاجیک ۱۳۷۷: ۴۷)؛ لکن در این امر باید تردید کرد. امنیت یکی از مهم‌ترین نیازهای هر جامعه‌ای است و بدون آن بقای جامعه به شدت در معرض تهدید قرار می‌گیرد و در واقع ممکن است جوامع به سبب نقشی که قدرت‌ها و رسانه‌های وابسته به آن‌ها دارند؛ در ارزش‌های جامعه، جایجایی اعمال کنند و میزان اهمیت امنیت در مقایسه با سایر امور، نظیر نیاز به هیجان و پویایی جامعه جابجا شود. درعین حال می‌توان گفت این ارزش در جامعه‌ی

ایران که بر اساس آموزه‌ها و ارزش‌های اسلامی هدایت و اداره می‌شود، اهمیت و ارزشی چندین برابر می‌یابد. بر این اساس می‌توان بیان کرد که در مقاله‌ی حاضر، دانستن این‌که چه عوامل اجتماعی و جمعیتی بر احساس امنیت اجتماعی به عنوان یک برساخت اجتماعی که به طور مداوم در میدان اجتماعی بازتولید می‌شود، شایان توجه است. با توجه به مطالب فوق، مقاله‌ی حاضر درصدد پاسخگویی به سؤال‌های زیر است:

۱. احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهر نور، تا چه اندازه است؟
۲. احساس امنیت تا چه میزان تحت تأثیر متغیرهایی چون مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و نگرش به عملکرد نیروی انتظامی است؟
۳. متغیرهای جمعیتی چون سن، جنس، وضعیت تأهل، شغل و... به چه میزان بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر نور، مؤثرند؟

مبانی نظری

قبل از هر چیز باید واژه‌های امنیت، امنیت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی را به صورت جداگانه مورد تشریح قرارداد؛ چرا که این مفاهیم همچون بسیاری از مفاهیم مطرح در علوم اجتماعی، چون جامعه، فرهنگ، ارزش، هنجار و... پیچیدگی و پر رمز و راز بودن مشخصه ذاتی و ماهوی آن‌ها بوده و مفهوم‌شناسی آن‌ها مقدمه‌ی مفیدی برای ورود به بحث نظری است.

در فرهنگ زبان فارسی، «آزادی، آرامش، فقدان ترس و عدم هجوم دیگران» معنایی است که برای امنیت^۱ در نظر گرفته شده است (فرهنگ معین). اندیشمندان مختلف نیز هر یک به ارائه تعریفی از مفهوم امنیت پرداخته‌اند. امنیت به معنای «فقدان تهدید علیه ارزش‌هاست» (ووستیک^۲، ۲۰۰۲: ۲). از دیدگاه جامعه‌شناختی، می‌توان «امنیت را نوعی فرایند اجتماعی بنیادین دانست که هدف آن به وجود آوردن اجتماعات (فضاهای) اجتماعی، سیاسی و اقتصادی نسبتاً امن است (کلمنتس، ۱۳۸۴: ۲۹۱).

با در نظر گرفتن مفهوم امنیت به عنوان واژه‌ای «لغزنده و بی‌ثبات» (کیوان حسینی، ۱۳۷۹: ۸۵-۸۴) می‌توان گفت احساس امنیت عبارت است از: ذهنیت اجتماعی فرد نسبت به نبود دغدغه قابل توجه در برآوردن نیازها در محلی که وی در آن زندگی

1.Security
2.Vucetic

می‌کند. در واقع، زمانی مردم در انجام امور معیشتی خود نگران تهدیدهای آسیب‌زنده‌ای هستند که ممکن است برآورده‌شدن حوائج آن‌ها تهدید شود و احساس ناامنی کنند؛ خواه این نگرانی واقعی و عینی باشد و یا صرفاً توهم و مبتنی بر خیال. با این وجود، زمانی که از امنیت سخن گفته می‌شود باید مشخص شود که منظور از امنیت در چه حیطه‌ای است؛ بدین معنا که امنیت در بعد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی قابل بررسی است. در مقاله حاضر بعد اجتماعی امنیت مدنظر است. امنیت اجتماعی^۱ «به قلمروهایی از حریم افراد مربوط می‌شود که در ارتباط با دیگر افراد جامعه، سازمان‌ها و دولت» (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۹: ۱۷۰) است و انسان‌ها در طول زندگی عادی و روزمره‌ی خود، نیازمند چنین ارتباطات و تعاملاتی هستند تا حیات آن‌ها تداوم یابد.

امنیت اجتماعی دارای دو بعد است که شامل: ۱. بعد عینی^۲ و ۲. بعد ذهنی^۳ می‌شود. بعد عینی یک امر محاسباتی بر مبنای ریاضی و احتمال (اشنایر^۴، ۲۰۰۸) و بعد ذهنی دربرگیرنده‌ی همان احساس امنیت اجتماعی است که از آن به عنوان پدیده‌ی روان‌شناختی- اجتماعی یاد می‌شود. تجربه‌ی زیستی بدون واسطه و باواسطه افراد از شرایط و مقتضیات محیط پیرامونی، منجر به احساس افراد می‌شود که افراد مختلف به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند. وجود ذهنی امنیت در یک جامعه، به اندازه‌ی وجود عینی امنیت، دارای اهمیت است؛ حتی برخی از محققان، وجود احساس امنیت را اولی‌تر و مهم‌تر دانسته‌اند (بیابانی، ۱۳۸۴: ۴۵). امنیت و احساس امنیت در یک جامعه، حالات زیر را به خود می‌گیرد: ۱. امنیت وجود دارد، احساس امنیت نیز وجود دارد؛ ۲. امنیت وجود ندارد، احساس امنیت نیز وجود نخواهد داشت؛ ۳. امنیت وجود ندارد و احساس امنیت هم وجود ندارد و ۴. امنیت وجود دارد ولی احساس امنیت وجود ندارد.^۵

1. Social Security
2. Objective
3. Subjective
4. Schneier

۵. به عنوان مثال، فردی به هنگام ترک منزل خود برای دیدار با آشنایان یا رفت به مسافرتی چند روزه، نگرانی زیادی در باب سرقت از منزلش داشته باشد و بسیار احساس خطر کند؛ در صورتی که احتمال وقوع این اتفاق، بسیار پایین است. یا برعکس آن، در موقعیتی که احتمال سرقت و مورد دست‌برد قرار گرفتن منزل زیاد است، ممکن است احساس خطر نکند و تهدیدی را متوجه منزل خود ندانسته و تصور کند که در امنیت کامل به سر می‌برد.

احساس امنیت اجتماعی یک وضعیت ذهنی است که در تعامل با وضعیت عینی امنیت شکل می‌گیرد، ولی رابطه بین وضعیت ذهنی و وضعیت عینی، از نوع رابطه میان زیربنا و روبنا که مارکس تعریف کرده، نیست. از نظر بوزان^۱، امنیت اجتماعی، به حفظ ویژگی‌هایی اشاره دارد که بر اساس آن، افراد خود را عضوی از یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند (بوزان و همکاران^۲، ۱۹۹۸ الف: ۴-۵). با در نظر گرفتن این نکته که ویور و بوزان به یک مکتب تعلق داشته و تشابه فکری زیادی باهم دارند، باید گفت آن‌ها، وجود دو بعد عینی و ذهنی را برای امنیت مطرح کرده‌اند (بوزان و همکاران، ۱۹۹۸ ب: ۱). بوزان، نقطه‌ی آغازین امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم بازیگران معرفی می‌کند. در نگاه او، مسئله‌ی امنیت در اجتماع مورد شناخت و شناسایی قرار می‌گیرد؛ چرا که بازیگران می‌توانند به آن رجوع کنند و برخی پدیده‌ها را به عنوان تهدید نگاه کنند (بوزان ۱۳۷۸: ۵۱). ویور نیز، بر این باور است که نگاه به امنیت باید نگاهی آمیخته با رویکردی جامعه‌شناختی باشد (مک کین‌لای و لیتل ۱۳۸۰: ۴۸). بر اساس دیدگاه ویور و دیگران (به نقل از نویدنیا، ۱۳۸۲: ۶۲) افراد نمی‌توانند نسبت به چیزهایی که در حکم تهدیدی برای امنیت و هویتشان محسوب می‌شوند، احساس مسئولیت نداشته و آن‌ها را تنها به گردن دولت وانهند. مفهوم احساس امنیت اجتماعی و میزان آن - که در تحقیق حاضر به عنوان متغیر وابسته مطرح است - بر اساس دیدگاه‌های بوزان و ویور و با استفاده از گویه‌هایی در قالب طیف لیکرت مورد سنجش قرار گرفته است.

عوامل و عناصر مختلفی بر وجود یا عدم احساس امنیت در میان اعضای یک جامعه مؤثرند. از آنجایی که حصول امنیت در سطح ذهنی باید در ارتباط افراد با یکدیگر و نهادهای موجود در جامعه صورت پذیرد، می‌توان اذعان داشت که از یکسو اعتماد و اطمینان افراد برای برقراری روابط و تعاملات اجتماعی و از سوی دیگر میزان مشارکتشان در سطوح مختلف، می‌تواند بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار باشد؛ همان‌گونه که واژه‌ی «اجتماعی»، چنین معناهایی را در خود نمایان می‌سازد. یکی از این عوامل تأثیرگذار، میزان مشارکت و اعتماد اجتماعی به عنوان دو مؤلفه‌ی سرمایه اجتماعی در سطح میانی است.

۱. باری بوزان، برای نخستین بار اصطلاح امنیت اجتماعی را در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس» به کار برد (رو، ۱۹۹۶: ۳).
2. Buzan & et al

پاتنام^۱ سرمایه اجتماعی را در سطح منافع خارجی و بهره‌های عمومی (پاتنام، ۲۰۰۰؛ پاتنام و گراس^۲، ۲۰۰۲: ۷) مورد بررسی قرار داده و سه ویژگی شبکه‌ها، هنجارهای همیاری و اعتماد را برای آن نام می‌برد. وی با در نظر گرفتن شبکه‌ها به عنوان خاستگاه دو مؤلفه دیگر (پاتنام و گراس^۳، ۲۰۰۱: ۶)، آن را به دو بخش شبکه‌های افقی یا مساوات‌طلب و شبکه‌های عمودی یا انحصارطلب تقسیم می‌کند. از نظر او، شبکه‌های افقی در مقابل مشارکت‌های مدنی (انجمن‌ها، باشگاه‌ها و احزاب)؛ به دلیل ارائه چارچوب فرهنگی برای همکاری، مولد هنجارهای اعتماد همیاری هستند. در نگاه پاتنام، اعتماد نیز یکی از عناصر ضروری برای تقویت همکاری بوده و حاصل پیش‌بینی‌پذیری رفتار دیگران است (پاتنام، ۱۳۷۷: ۲۹۲). وی با توجه به شعاع اعتماد، از دو نوع اعتماد شخصی و اعتماد اجتماعی (همان اعتماد تعمیم‌یافته در ادبیات سرمایه اجتماعی) اشاره داشته و معتقد است اعتماد اجتماعی برای جامعه سودمندتر است (همان: ۲۹۳).

گیدنز، اعتماد اجتماعی^۴ را به عنوان یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی و به معنای «انتظار برآورده شدن چشم‌داشت‌ها در مورد رویدادهای احتمالی» (ارمکی و کمالی، ۱۳۸۳: ۱۱) به کار برده که در سه شکل زیر خود به نمایش می‌گذارد: ۱. اعتماد بین فردی (اعتماد بین شخصی) یا اعتماد به افراد آشنا؛ ۲. اعتماد اجتماعی یا تعمیم‌یافته یا اعتماد به بیگانگان و ۳. اعتماد مدنی یا اعتماد به سازمان‌ها و نهادها. به نظر وی، وجود اعتماد بنیادین اضطراب را کاهش داده و امنیت وجودی را در فرد به وجود می‌آورد (گیدنز، ۱۳۷۸: ۳۲۳). در این پژوهش به منظور تحلیل مفهومی انواع اعتماد (اعتماد فردی، اعتماد اجتماعی یا تعمیم‌یافته و اعتماد مدنی یا اعتماد به نظام‌های تخصصی) به عنوان متغیر مستقل، از نظریه‌های پاتنام و گیدنز راجع به انواع اعتماد (شخصی، بنیادی و انتزاعی) استفاده شده است.

به نظر گیدنز، احساس اعتماد‌پذیری اشخاص برای «احساس امنیت وجودی» نیز اهمیت بنیادین دارد (گیدنز، ۱۳۸۰: ۱۱۹). بدین ترتیب در راستای نظریات متفکران

۱. پاتنام سرمایه اجتماعی را این گونه تعریف می‌کند: «سرمایه اجتماعی به خصوصیات از سازمان اجتماعی نظیر شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد اشاره دارد که همکاری و هماهنگی برای منافع متقابل را تسهیل نماید» (Putnam 1999: 6).

2. Putnam & Goss

3. Putnam & Goss

4. Social trust

اجتماعی باید گفت، زمانی که فضای اعتماد فراهم باشد، به صورت بالقوه همکاری بین گروه‌های اجتماعی را امکان‌پذیر می‌سازد و وجود چنین شرایطی (همکاری و مشارکت گروه‌ها و اعتماد بین آن‌ها) باعث می‌شود که منافع جمعی و همگانی چون امنیت اجتماعی، فراهم شده و هزینه‌های نظارت و کنترل نهادهای رسمی جامعه، مانند نیروی انتظامی نیز کاهش یابد. با این حال، نوع عملکرد و میزان موفقیت نیروهای پلیس در انجام وظایف و تکالیف محوله نیز بر میزان وجود احساس امنیت مؤثر است.

توماس هابز^۱، با جمله‌ی مشهورش که «انسان گرگ انسان است»، استدلال می‌کند که انسان‌ها به دلیل اولویت قرار دادن منافع شخصی و عدم توجه یا کمتر در نظر گرفتن ارزش‌های انسانی، باید دولتی مقتدر و کارآمد وجود داشته باشد تا امنیت اجتماعی را حاکم سازد (هابز، ۱۳۸۷: ۱۸۹). از این رو، نگرش به عملکرد پلیس - به عنوان نماینده دولت - می‌تواند احساس ذهنی آرامش و امنیت را برای افراد جامعه به ارمغان آورد. هم‌چنین پارسونز که به نوعی می‌توان گفت، مسئله‌ی هابزی در باب امنیت را پایه و بنیان کار نظریه‌پردازی خویش قرار داده، به تحلیل و تبیین نظم اجتماعی می‌پردازد (چلبی، ۱۳۷۵: ۱۴) که به نوعی تداعی‌کننده‌ی مفهوم امنیت است. بر اساس رویکرد کارکردی - ساختی پارسونز؛ نظم جامعه، از دو طریق اجتماعی کردن و نهادینه کردن هنجارها از یک سو و کنترل اجتماعی از سوی دیگر حاصل می‌شود (ریتزر، ۱۳۷۴: ۱۳۷-۱۳۶). کنترل اجتماعی از طرف نهادهای قانونی و حقوقی صورت می‌پذیرد و نظم و امنیت جامعه را موجب می‌شود. بدین ترتیب، با استناد به نظریات مطروحه، نگرش افراد به عملکرد پلیس و همبستگی آن با احساس امنیت اجتماعی را مدنظر قرار داده‌ایم. علاوه بر این، در یک نگاه جامعه - جمعیت‌شناختی، محققانی چون مکینتایر (۱۹۶۷) در مجموعه مطالعات و پژوهش‌هایی که در باب احساس امنیت به انجام رسانده‌اند، بر عواملی چون جنس، سن و موقعیت اقتصادی - اجتماعی تأکید داشته‌اند. قابل ذکر است که دو متغیر جنس و سن از مهم‌ترین پدیده‌های مورد مطالعه در علم جمعیت‌شناسی محسوب می‌شوند (سرایی، ۱۳۹۰) که بر پدیده‌های اجتماعی، چون احساس امنیت اجتماعی نیز تأثیرگذارند. در تحقیق حاضر نیز در پی این است که بداند آیا تفاوت معناداری میان احساس امنیت اجتماعی زنان و مردان وجود دارد یا خیر؟ یا اینکه

1. Hobbes. T

بر حسب گروه‌های سنی مختلف، میزان احساس امنیت اجتماعی متفاوت است؟

در مجموع هدف از تحقیق حاضر- در نگاه کلی- بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی و در ارزیابی سهم هر یک از عوامل اجتماعی در شکل‌گیری احساس امنیت اجتماعی در میان شهروندان شهر نور است.

پیشینه تحقیق

همان‌گونه که در مباحث فوق گفته شد، وجود و حضور امنیت اجتماعی ذهنی در میان اعضای جامعه بسیار مهم و ضروری است. پژوهشگران حوزه مسائل اجتماعی جامعه‌ی ما نیز این مهم را درک کرده‌اند. شاهد این مدعا، تحقیقاتی است که با توجه به نظریه‌های احساس امنیت اجتماعی انجام شده است. نمونه‌هایی از این تحقیقات که جنبه‌های مختلف پدیده‌ی مذکور را در نظر گرفته‌اند، عبارت‌اند از:

۱. تفاوت‌های جنسی در میزان احساس امنیت اجتماعی: مطالعات صورت گرفته متعددی (مانند نوروزی و فولادی سپهری، ۱۳۸۸؛ زنجانی‌زاده اعزازی، ۱۳۸۰) میزان احساس امنیت اجتماعی در میان زنان را در حد پایین گزارش کرده‌اند. احمدی و اسمعیلی (۱۳۸۹) نیز با معرفی زنان به عنوان آسیب‌پذیرترین قشر اجتماعی در رابطه به موضوع امنیت، نشان دادند که زنان از میزان احساس امنیت متوسط رو به پایینی برخوردارند (میانگین ۲/۴۰ از ۵). مطالعه‌ی عرشی‌ها و مدیری (۱۳۹۰) به وجود رابطه معکوس میان فضای جنسیتی‌شده و احساس امنیت زنان اشاره داشته است. نتایج تحقیق جمالی و شایگان (۱۳۸۹) و نیازی و دیگران (۱۳۹۰) به نوعی به تفاوت میزان احساس امنیت بین دو جنس به نفع مردان اشاره داشته‌اند.

۲. بررسی عوامل مختلف مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی که شامل موارد زیر است:

الف) عوامل اجتماعی: گروسی و همکارانش (۱۳۸۶) با مطالعه رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت، به این نتیجه رسیده‌اند که میزان احساس امنیت دانشجویان در حد متوسط رو به پایینی بوده و تنها اعتماد بین-شخص پاسخگویان بر متغیر وابسته مؤثر است و اعتماد بنیادین و تعمیم‌یافته تأثیرگذار نبوده است. نتایج به دست آمده از مطالعه‌ی نیازی و همکارانش (۱۳۹۰)، نمایانگر رابطه مثبت میان سرمایه اجتماعی و ابعاد آن شامل انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و آگاهی اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی است. مطالعه نیازی و فرشادفر در سال ۱۳۹۰ نیز به وجود

رابطه مستقیم میان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی اذعان داشته است. نتایج پژوهش زندگی‌آبادی و زنگنه (۱۳۹۰) نشان داد که بین سرمایه اجتماعی، ارزیابی عملکرد رسانه‌ها، ارزیابی نقش نیروی انتظامی، پایگاه اجتماعی افراد و ارزیابی فضای فیزیکی شهر و احساس امنیت رابطه مستقیم وجود دارد. یافته‌های پژوهش عنایت و دیگران (۱۳۹۱) مبین این بود که احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان، بیشتر تحت تأثیر اعتماد قرار دارد تا محل سکونت آنان. همچنین اعتماد اجتماعی تعمیم‌یافته و نهادی، موجب افزایش احساس امنیت اجتماعی می‌شوند؛ اما تأثیر اعتماد نهادی بر افزایش احساس امنیت چندین برابر تأثیر اعتماد تعمیم‌یافته است.

ب) *عوامل اقتصادی*: نبوی و همکارانش (۱۳۸۹) در پژوهشی سعی در شناسایی عوامل حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی زندگی افراد ۱۶ سال به بالای شهرستان اهواز مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در سه بعد مالی، جانی و سیاسی آنان داشتند. یافته‌ها نشان داد که متغیرهای پایگاه اقتصادی-اجتماعی و ارزیابی عملکرد پلیس به صورت مستقیم، و متغیر احساس محرومیت نسبی، به طور معکوس با احساس امنیت اجتماعی در رابطه‌اند.

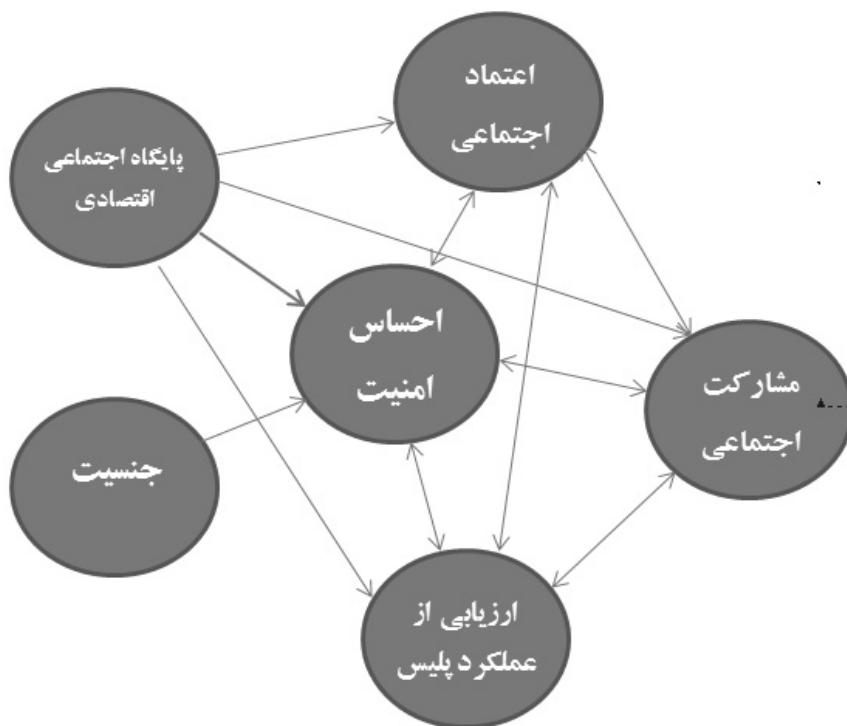
ج) *ارزیابی عملکرد نیروی پلیس*: تاجران و کلاکی (۱۳۸۸) در پژوهشی در باب تأثیر عملکرد پلیس بر احساس امنیت شهروندان بالای ۱۶ سال تهرانی، به این نتیجه رسیدند که بین دو متغیر ارزیابی توانمندی عملیاتی پلیس (شامل سرعت عمل، امکانات و تجهیزات پیشرفته و گشت‌های منظم) و فعالیت‌های اجتماعی پلیس (مشارکت و ارتباط بیشتر با مردم) با احساس امنیت شهروندان رابطه مستقیم وجود دارد. عبدی، شرافتی پور و سجادی (۱۳۸۸)، در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که بین اقدامات پلیس در سطح بوستان‌ها و میان احساس امنیت مردم و همچنین بین میزان حضور مردم در سطح بوستان‌ها و میزان کاهش حضور مجرمان در سطح بوستان‌ها، رابطه معناداری وجود دارد. همچنین تحقیقات معاونت اجتماعی ناجا (۱۳۸۲) و معاونت اجتماعی و ارشاد فاتب (۱۳۸۳)، پناهی و دیگران (۱۳۸۹)، ربانی و همکاران (۱۳۹۰) و پورمؤذن (۱۳۸۸) نیز بر رابطه ارزیابی عملکرد نیروی پلیس با احساس امنیت اجتماعی اذعان داشته‌اند.

۳. بررسی مؤلفه‌ها و شاخص‌های احساس امنیت: رضایی و حاتمی (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای سعی در تعیین سهم مؤلفه‌های احساس امنیت در تبیین تغییرات احساس امنیت با استفاده از روش تحلیل عاملی داشتند. پژوهشگران، مهم‌ترین عامل در کنترل تغییرات احساس امنیت را مؤلفه‌های امنیت نوامیس و امنیت اجتماعی تشخیص داده‌اند که در مجموع ۷۸ درصد از تغییرات احساس امنیت را تبیین می‌کنند.

با توجه به این‌که هر کدام از مطالعات فوق، در جامعه‌ی آماری محدودی صورت پذیرفته و قابل تعمیم به کلیه‌ی مناطق و شهرهای کشور نیستند؛ محقق را بر آن داشت تا به مطالعه‌ی احساس امنیت در عرصه‌ی اجتماعی و میزان آن در بین شهروندان شهر نور به عنوان یکی از شهرهای استان مازندران بپردازد. البته قابل ذکر است که مطالعه‌ی توسط ساروخانی و هاشم‌نژاد (۱۳۹۰) در باب احساس امنیت اجتماعی در بین ۱۱۸ نفر از جوانان ۲۹-۱۵ ساله‌ی شهر ساری صورت پذیرفت که در آن، میزان احساس امنیت مورد تشریح قرار نگرفته ولی نتایج نشان داد که بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، روابط اجتماعی) و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد؛ اما باید در نظر داشت که مطالعه‌ی مذکور نیز قابلیت تعمیم به کلیه‌ی شهرهای استان را نداشته، به ویژه اینکه تنها در بین قشر جوان صورت پذیرفته است؛ چرا که در چند سال اخیر، استان مازندران به طور کلی و شهر نور به نحو خاص، پذیرای میهمانانی از نقاط مختلف کشور به ویژه تهران هستند که هدف آن‌ها از گزینش این شهر، وجود محیطی سالم و برخورداری از منابعی چون جنگل و دریا است؛ لذا توریستی شدن این شهر توان تأثیرگذاری بر احساس امنیت کلیه شهروندان در سنین مختلف را داراست.

الگوی مفهومی تحقیق

در این بخش در مورد روابط میان متغیرهای تحقیق توضیحاتی خواهیم داد. همان گونه که مشاهده می شود:

همان گونه که در الگوی فوق مشاهده می شود احساس امنیت به عنوان متغیر وابسته این پژوهش در ارتباط متقابل متغیرهای مستقل یاد شده قرار دارد به این ترتیب که اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و ارزیابی از عملکرد پلیس احساس امنیت را تحت تأثیر قرار می دهند و متقابلاً خود متأثر از احساس امنیت نیز قرار می گیرند. جنسیت و پایگاه اجتماعی اقتصادی تأثیری یک سو به بر احساس امنیت دارند. همان گونه که مشاهده می شود بین متغیرهای مستقل نیز بعضاً رابطه متقابل برقرار است.

فرضیه‌های تحقیق

- با توجه به چارچوب نظری ارائه‌شده، فرضیه‌های پژوهش صورت گرفته، عبارت‌اند از:
- بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت رابطه مستقیم وجود دارد؛
  - بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت رابطه مستقیم وجود دارد؛
  - بین ارزیابی فرد از عملکرد نیروی انتظامی و احساس امنیت رابطه مستقیم وجود دارد؛
  - بین پایگاه اجتماعی-اقتصادی افراد و احساس امنیت رابطه مستقیم وجود دارد؛
  - بین میانگین احساس امنیت زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد.

روش‌شناسی تحقیق

روش مورد استفاده در پژوهش حاضر، روش پیمایشی^۱ بوده و جهت جمع‌آوری داده‌ها، از تکنیک پرسشنامه استفاده شده است.

جمعیت آماری پژوهش حاضر، کلیه‌ی افراد بالای ۱۸ سال شهر نور است که بر اساس داده‌های آماری سرشماری سال ۱۳۹۰ معادل ۳۱۷۷۷ نفر هستند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). قلمرو زمانی پژوهش در طول نیمسال دوم سال ۱۳۹۲ بوده و نمونه‌ی پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و روش تصادفی ساده، بوده است. حجم نمونه پژوهش حاضر با استفاده از فرمول کوکران^۲ ۳۸۲ بوده که در مجموع تعداد ۴۰۰ پرسش‌نامه توزیع شد و پس از کنار گذاشتن پرسشنامه‌های مخدوش، در نهایت ۳۸۴ پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت^۳. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از آماره‌های توصیفی و استنباطی (آزمون تی، تحلیل واریانس و رگرسیون چندمتغیره) استفاده شده است. برای بررسی اعتبار پرسشنامه تحقیق از اعتبار صوری و با مراجعه به متخصصان این حوزه، بهره گرفته شد. جهت نیل به پایایی مورد قبول، با استفاده از آماره آلفای کرونباخ، همسازگی گویه‌ها و سازگاری درونی پرسشنامه تأمین شد.

1. Survey
2. Cochran

۳. لازم به ذکر است که برای اطمینان از صحت، صراحت و اعتبار سؤالات، آزمون مقدماتی (pre-test) پرسشنامه انجام شد و پس از رفع اشکالات و نواقص، اقدام به تکمیل آن در میان جامعه‌ی نمونه شده است.

نتایج آلفای کرونباخ برای متغیرهای اصلی تحقیق

ضریب آلفا	تعداد گویه	متغیرها و مفاهیم اصلی
۰/۸۶	۹	میزان احساس امنیت اجتماعی
۰/۷۷	۱۸	میزان اعتماد اجتماعی
۰/۸۹	۷	میزان مشارکت اجتماعی رسمی
۰/۸۸	۸	میزان مشارکت اجتماعی غیررسمی
۰/۸۳	۵	ارزیابی از عملکرد نیروی پلیس

یافته‌های تحقیق

الف) یافته‌های توصیفی

با توجه به نتایج توصیفی به دست آمده، میانگین سنی پاسخ‌گویان، ۲۸/۲ سال است؛ از نظر اشتغال، ۴۶/۷ درصد پاسخ‌گویان شاغل و ۲۰/۳ درصد نیز خانه‌دار هستند؛ در مورد تحصیلات، ۳۵/۶ درصد دارای تحصیلات کاردانی و کارشناسی، ۴۸/۹ درصد دیپلم و زیردیپلم، ۳/۴ درصد بی‌سواد می‌باشند؛ میانگین سال‌های تحصیل برای پاسخ‌گویان ۱۲/۲ درصد بوده است. هم‌چنین ۴۵/۴ درصد پاسخ‌گویان مجرد و ۵۴/۶ درصد متأهل‌اند و میانگین مخارج ماهانه خانوار در شهر نور ۸۴۵۰۰۰ هزار تومان است.

بر اساس داده‌های جدول شماره (۱)، بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی، نشان می‌دهد که احساس امنیت اجتماعی در مورد ۷۶/۳ درصد از پاسخ‌گویان در سطح متوسط و پایینی قرار دارد و ۲۳/۷ درصد احساس امنیت اجتماعی بالایی دارند. با توجه به نتایج جدول، میانگین احساس امنیت ۲/۹۲ از ۵ است. داده‌های جدول نشانگر این است که در کل، میزان احساس امنیت در سطح متوسط پایینی است.

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب میزان احساس امنیت

احساس امنیت		فراوانی	میزان احساس امنیت
درصد تجمعی	درصد		
۶/۲	۶/۲	۲۴	خیلی پایین
۲۸/۶	۲۲/۴	۸۶	پایین
۷۶/۳	۴۷/۷	۱۸۳	متوسط
۹۶/۶	۲۰/۳	۷۸	بالا
۱۰۰/۰	۳/۴	۱۳	خیلی بالا
-	۱۰۰/۰	۳۸۴	جمع
	۲/۹۲		میانگین
	۰/۸۰۹		واریانس

بر اساس نتایج جدول شماره (۲)، درصد‌های متغیر اعتماد اجتماعی نشان می‌دهد که ۴۱ درصد پاسخگویان از اعتماد اجتماعی متوسط، حدود ۴۲/۷ درصد اعتماد اجتماعی پایینی برخوردار بوده و تنها ۱۵/۹ افراد درصد اعتماد اجتماعی زیاد و خیلی زیادی داشتند. میانگین اعتماد اجتماعی (از میانگین ۵) برابر با ۲/۶۱ درصد بوده که نمایانگر اعتماد اجتماعی در حد متوسط و متوسط رو به پایین است. هم‌چنین جدول مذکور، میانگین مشارکت اجتماعی پاسخگویان را در حد متوسط رو به بالا (معادل ۲/۸۲ درصد) نشان داده و بیان می‌کند که ۳۴/۹ درصد پاسخگویان در حد متوسط، ۳۹/۳ درصد در حد پایین، ۲۵/۸ درصد در حد زیادی در جامعه مشارکت اجتماعی رسمی و غیررسمی دارند. نهایتاً، بیشترین پاسخگویان (معادل ۳۸ درصد)، نگرش مثبتی به عملکرد نیروی انتظامی داشتند. میانگین نگرش به عملکرد پلیس نیز، تقریباً با نگرش مثبت ارزیابی شده است.

جدول ۲: آمارهای توصیفی متغیرهای مستقل

انحراف معیار	میانگین	میزان درصد				تعداد پاسخ‌های معتبر	متغیر
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم		
۰/۹۹۲	۲/۶۱	۳/۱	۱۲/۸	۴۱/۰	۲۷/۶	۱۵/۱	اعتماد اجتماعی
۱/۰۰۶	۲/۸۲	۴/۴	۲۱/۴	۳۴/۹	۳۰/۷	۸/۶	مشارکت اجتماعی
۱/۱۱۲	۳/۱۹	۹/۶	۳۸/۰	۲۰/۶	۲۵/۵	۶/۲	نگرش به عملکرد نیروی انتظامی

(ب) یافته‌های استنباطی

جدول ۳: ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

پایگاه اجتماعی - اقتصادی	نگرش به عملکرد پلیس	اعتماد اجتماعی				مشارکت اجتماعی			سن	متغیرهای مستقل و وابسته
		نهادی	تعمیر یافته	شخصی	کل	غیررسمی	رسمی	کل		
۰/۱۵۶	۰/۳۰۵	۰/۲۸۷	۰/۳۵۷	۰/۲۹۰	۰/۴۶۰	۰/۲۶۲	۰/۳۲۳	۰/۳۴۳	۰/۰۹۳	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۷۷	سطح معناداری

جدول شماره (۳)، ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته را نشان می‌دهد. بر اساس داده‌های جدول بالا:

- بین اعتماد اجتماعی و ابعاد آن با احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد. با توجه به ضریب‌های همبستگی ۰/۴۶۰، ۰/۲۹۰، ۰/۳۵۷ و ۰/۲۸۷ (با سطح خطای کمتر از ۰/۰۱)، می‌توان با اطمینان ۹۹ درصد بیان کرد که اعتماد اجتماعی و ابعاد آن با احساس امنیت اجتماعی همبستگی مستقیم دارد. همان‌طور که مشاهده می‌کنید از بین ابعاد اعتماد اجتماعی، بعد اعتماد اجتماعی تعمیم‌یافته رابطه بیشتری با احساس امنیت اجتماعی دارد.

- بین مشارکت اجتماعی و ابعاد آن و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد. این فرضیه نیز با ۹۹ درصد اطمینان و ضریب همبستگی ۰/۳۴۳ و با سطح خطای کمتر از ۰/۰۱، پذیرفته می‌شود. همچنین از بین ابعاد مشارکت اجتماعی، بعد مشارکت اجتماعی رسمی رابطه قوی‌تری با احساس امنیت دارد.

- بین ارزیابی از عملکرد پلیس و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد. بدین معنا که هرچه ارزیابی افراد از عملکرد پلیس مثبت‌تر باشد، احساس امنیت اجتماعی نیز بالاتر می‌رود. این فرضیه نیز با ۹۹ درصد اطمینان و ضریب همبستگی ۰/۳۰۵ و با سطح خطای کمتر از ۰/۰۱، پذیرفته می‌شود.

- بین پایگاه اجتماعی-اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد. این فرضیه با ۹۹ درصد اطمینان و ضریب همبستگی ۰/۱۵۶ و با سطح خطای کمتر از ۰/۰۱، تأیید شد؛ یعنی بین پایگاه اجتماعی-اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد. باید اذعان کرد، زمانی افراد نسبت به جامعه و دیگر اعضای آن، احساس تعلق و خشنودی می‌کنند که به سطحی از رفاه در زندگی رسیده و بسترهای لازم برای دسترسی به امکانات و خدمات مختلف آموزشی و بهداشتی و... برایشان فراهم باشد. به عبارتی، میزان بهره‌مند شدن از این بسترها و در نتیجه احساس خشنودی، بستگی به سطح رفاه و پایگاه اجتماعی-اقتصادی افراد دارد؛ لذا زمانی که پایگاه افراد بالاتر باشد، احساس رضایت‌مندی بیشتری از زندگی داشته و به همان میزان نیز احساس امنیت را تجربه خواهند کرد و قادر به تولید و بازتولید آن نیز هستند و برعکس. درعین حال می‌توان چنین استنباط کرد که افراد در پایگاه‌های بالاتر اجتماعی اقتصادی

از تمکن بیشتری برای ایجاد امنیت برخوردارند. درعین حال این استنباط هم جایز است که احساس امنیت محصول رضایت از زندگی است و مردم در پایگاه‌های بالاتر، رضایت بیشتری از زندگی دارند. با این وجود پائین بودن ضریب همبستگی در این رابطه نشان از دخالت متغیرهای دیگر در آن دارد.

- بین میانگین احساس امنیت زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد. از آنجا که متغیر جنس اسمی (با دو مقوله) و متغیر احساس امنیت اجتماعی به صورت فاصله‌ای است، مناسب‌ترین آزمون برای بررسی رابطه میان این دو متغیر، T-Test است. آزمون T نشان می‌دهد که جنسیت ارتباط معناداری با احساس امنیت اجتماعی دارد. همچنین میانگین نشان می‌دهد که در بین زنان میانگین احساس امنیت اجتماعی کمتر از مردان است.

جدول ۴: نتایج آزمون T با دو گروه مستقل، مربوط به رابطه‌ی بین جنس و احساس امنیت اجتماعی

جنسیت	میانگین	T	سطح معناداری
مرد	۳۱/۶۹	۳/۶۰۹	۰/۰۰۰
زن	۲۹/۷۱		

مطالعات بسیاری بر وجود رابطه بین دو پدیده‌ی جنسیت و احساس ناامنی تأیید کرده و نشان داده‌اند که معمولاً زنان بیش از مردان احساس ناامنی را گزارش می‌کنند (کلمنت و کلیمن، ۲۰۰۳). در تحقیقات داخلی نیز این رابطه مورد تأیید قرار گرفته است (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸؛ احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۹)؛ اما باید پرسید با وجود اینکه بر طبق آمارهای رسمی مربوط به امنیت و جرم و هم‌چنین پیمایش‌های بزه‌دیدگی، زنان کمتر از مردان با خطرات ناشی از جرم و ناامنی روبرو هستند، چرا زنان بیشتر از مردان احساس ناامنی می‌کنند؟ شاید بتوان این سؤال را با پدیده‌ی «پارادوکس ترس از جرم» تبیین کرد؛ چرا که با وجود اینکه جرم در قبال زن‌ها، در عرصه‌ی عینی و واقعی جامعه کمتر اتفاق می‌افتد؛ اما آن‌ها بیشتر احساس ترس داشته و دائم در این خیال هستند که چیزی آن‌ها را تهدید کرده که این احساس نتیجه‌ی جزء کاهش احساس امنیت اجتماعی در بین زنان ندارد و چه‌بسا این امر سبب محدودتر شدن فعالیت زنان در محیط‌های عمومی شده و حضور آنان را در شهر به عنوان نیروی فعال با مشکلات عدیده‌ای مواجه سازد.

رگرسیون چند متغیره

جدول ۵: خلاصه مشخصات رگرسیون چند متغیری

R	R ²	R تعدیل یافته	انحراف استاندارد
۰/۵۶۸	۰/۳۲۲	۰/۳۰۸	۴/۵۴۹۸۹

جدول (۱-۵): منابع تغییرات متغیر وابسته (تحلیل واریانس)

ضرایب	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
رگرسیون	۳۲۵۰/۶۱۵	۷	۴۶۴/۳۷۴		
باقیمانده	۶۸۳۱/۴۹۲	۳۳۰	۲۰/۷۰۱	۲۲/۴۳۲	۰/۰۰۰
کل	۱۰۰۸۲/۱۰۷	۳۳۷	-		

جدول (۲-۵): ضرایب تاثیر رگرسیونی

عنوان متغیر	B	انحراف استاندارد	Beta	T	sig
اعتماد اجتماعی	۰/۱۶۲	۰/۰۲۸	۰/۳۱۷	۵/۷۰۵	۰/۰۰۰
نگرش به عملکرد پلیس	۰/۳۲۸	۰/۰۶۹	۰/۲۳۳	۴/۷۷۱	۰/۰۰۰
مشارکت اجتماعی	۰/۱۱۵	۰/۰۳۱	۰/۱۹۸	۳/۷۴۲	۰/۰۰۰
پایگاه اجتماعی-اقتصادی	۰/۲۳۹	۰/۰۸۸	۰/۱۲۳	۲/۷۰۷	۰/۰۰۷
سن	۰/۰۲۲	۰/۰۳۰	۰/۰۳۵	۰/۷۴۲	۰/۴۵۸
عدد ثابت (constant)	۹/۵۷۶	۱/۷۵۷		۵/۴۵۰	۰/۰۰۰

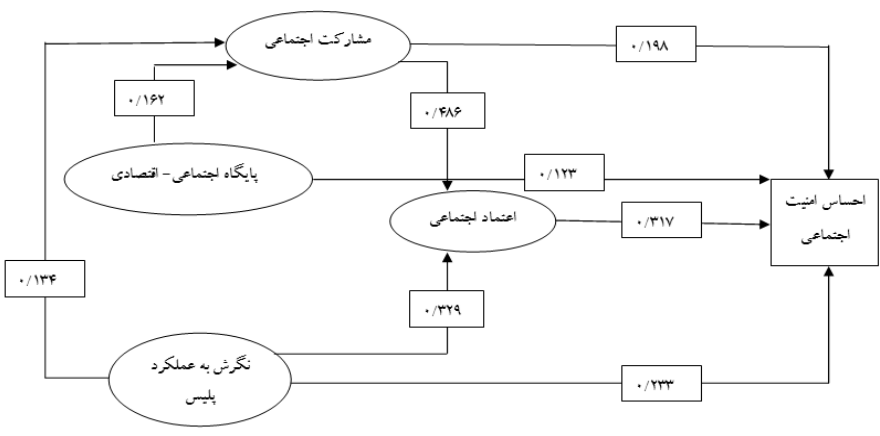
بر اساس اطلاعات جدول شماره ۵، مقدار ضریب تعیین برابر ۳۲/۲ درصد است که این درصد، میزان تبیین واریانس و تغییرات احساس امنیت اجتماعی را توسط مجموعه متغیرهای مستقل تحقیق نمایان می‌کند^۱. مقدار باقیمانده (معادل ۶۸ درصد) نیز به عوامل دیگری مربوط می‌شود که در تحقیق حاضر در نظر گرفته نشده است. بر اساس داده‌های جدول (۱-۵)، میزان F برابر است با ۲۲/۴۳۲ که نشان می‌دهد ضریب تعیین (R²) به لحاظ آماری به احتمال خطای کمتر از یک درصد معنادار است. حال قصد آن داریم که به این پرسش پاسخ دهیم که کدام یک از متغیرهای مستقل لحاظ شده در تحقیق حاضر، بر متغیر مستقل تأثیر گذاشته و کدام یک تأثیری نگذاشته‌اند. جهت پاسخگویی به سؤال مطروحه، از اطلاعات جدول (۲-۵)، بهره می‌بریم. بر اساس

۱. برای مشخص کردن میزان تأثیر کلیه متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته تحقیق؛ یعنی احساس امنیت اجتماعی از روش هم‌زمان (Enter Method) استفاده کردیم.

پیش‌فرض‌های روش هم‌زمان (رجوع شود به: حبیب‌پور و صفری، ۱۳۸۸: ۴۹۴-۴۸۰)، بعد از وارد کردن کلیه متغیرهای مستقل، مشخص شد که تمامی آن‌ها به جز سن با احساس امنیت اجتماعی رابطه معنادار داشته‌اند؛ لذا سن حذف، و مجدداً رگرسیون گرفته شد. اطلاعات جدول شماره (۲-۵)، میزان معناداری متغیرهای مستقل با احساس امنیت اجتماعی با ضرایب بتای هر یک را نشان می‌دهد.

تحلیل مسیر

روش تحلیل مسیر، جهت مطالعه تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته طراحی شده است. بر اساس نمودار، متغیرهای مشارکت اجتماعی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی و نگرش به عملکرد پلیس به عنوان متغیرهای بیرونی در نظر گرفته شده‌اند. نمودار نشان می‌دهد که متغیرهای اعتماد اجتماعی پایگاه اقتصادی-اجتماعی و نگرش به عملکرد پلیس تأثیر مستقیمی بر احساس امنیت اجتماعی داشته‌اند. متغیر مشارکت اجتماعی با واسطه متغیر اعتماد اجتماعی نیز بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است. همچنین متغیر نگرش به عملکرد پلیس از یک‌سو با واسطه اعتماد اجتماعی و از سوی دیگر با واسطه مشارکت اجتماعی بر متغیر احساس امنیت اجتماعی تأثیر می‌گذارد. در آخر متغیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی نیز بر متغیر مشارکت اجتماعی به عنوان متغیر وابسته تحقیق تأثیر گذار است.

نمودار تحلیل مسیر

نتیجه‌گیری

مقوله‌ی احساس امنیت اجتماعی در جامعه‌ی ما نیز به عنوان یکی از جوامعی که در روند گذار و دست به‌گریبان تغییرات جهانی و ملی است، دارای اهمیت زیادی می‌باشد. لازم به ذکر است که محققان و پژوهشگران به این اهمیت پی برده و چند سالی است به صورت تجربی به مطالعه‌ی احساس امنیت در ابعاد مختلف آن در نقاط مختلف کشور پرداختند که نتایج این تحقیقات کاهش احساس امنیت در کشور را به نمایش می‌گذارند (از جمله تحقیقات ربانی خوارسگانی و قاسمی ۱۳۸۱؛ علی خواه و نجیبی ربیعی ۱۳۸۴؛ کرامتی ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ و ...).

مطالعه‌ی حاضر نیز در ادامه این توجه، به بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر نور پرداخته و در پی شناسایی عوامل مؤثر بر آن بوده است. با استفاده از نظریات ارائه شده در تحقیق حاضر، فرضیه‌های متناسب، استخراج و مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج توصیفی نشان داد که میزان احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر نور در حد متوسط است. یافته‌های استنباطی نشانگر تأثیر مستقیم و مثبت اعتماد اجتماعی و ابعاد آن بر میزان احساس امنیت اجتماعی است. نتایج تحقیقات پیشین پژوهشگران داخلی، نظیر نیازی و فرشادفر (۱۳۹۰) وجود این رابطه را تأیید می‌کند.

همان‌گونه که نتیجه‌ی پژوهش ساروخانی و هاشم‌نژاد در سال ۱۳۹۰ و زنگی‌آبادی و زنگنه در سال ۱۳۹۰ نشان داد، میان مشارکت اجتماعی و احساس امنیت نیز رابطه مثبت برقرار است. هم‌چنین ارزیابی مثبت یا منفی پاسخگویان از عملکرد پلیس بر افزایش یا کاهش متغیر وابسته پژوهش مؤثر است. نتایج تحقیق، احمدی و اسمعیلی (۱۳۸۹)، نبوی و دیگران (۱۳۸۹)، تحقیقات معاونت اجتماعی و ارشاد فاتب (۱۳۸۳) و معاونت اجتماعی ناجا (۱۳۸۲)، عبدی، شرافتی پور و سجادی (۱۳۸۸)، تاجران و کلاک (۱۳۸۸)، پناهی و دیگران (۱۳۸۹) و پورمؤذن (۱۳۸۸) نیز در همین راستاست. باید گفت هرچه پایگاه اقتصادی- اجتماعی افراد بالاتر باشد، احساس امنیت اجتماعی بیشتری خواهند داشت. هر چند در پژوهش حاضر این رابطه از قوت بالایی در مقایسه با سایر روابط بررسی شده برخوردار نبود؛ به نظر می‌رسد که متغیرهای دیگر نظیر نگرش نسبت به نظام سیاسی و از این قبیل در تکوین و توسعه این احساس نقش داشته باشند. نتایج تحقیق حاضر نیز در راستای نتایج تحقیقات نوروزی و فولادی سپهر (۱۳۸۸)،

نبوی و دیگران (۱۳۸۹) و دیگر محققانی است که در این زمینه مطالعاتی را صورت دادند. زنان کمتر از مردان از احساس امنیت اجتماعی برخوردارند. تحقیقات بسیاری از جمله مطالعات نوروزی و فولادی سپهر (۱۳۸۸)؛ احمدی و اسمعیلی (۱۳۸۹)؛ زنجانی‌زاده اعزازی (۱۳۸۰)؛ جمالی و شایگان (۱۳۸۹) نیز به این نتیجه دست یافته‌اند؛ لذا تمامی متغیرها به جز متغیر جمعیتی سن با میزان احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری داشته‌اند. بر اساس نتایج رگرسیون چند متغیره، مشخص شد ۳۲/۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته؛ یعنی احساس امنیت اجتماعی را می‌توان با رجوع به متغیرهای به کار گرفته شده در این پژوهش سنجید؛ به عبارت دیگر میزان اعتماد اجتماعی، میزان مشارکت اجتماعی، ارزیابی عملکرد پلیس و پایگاه اقتصادی-اجتماعی، حدوداً یک‌سوم از تغییرات احساس امنیت اجتماعی را توضیح می‌دهد.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد؛ یکی از مواردی که بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است، میزان اعتماد اجتماعی است. اگر دولت مردان و دست‌اندرکاران امر بتوانند با اتخاذ تدابیری اطمینان و اعتماد را برای اعضای جامعه به ارمغان آورند؛ موجب ارتقای احساس امنیت و در نتیجه مشارکت اجتماعی و حضور بیشتر زنان و مردان در عرصه‌های گوناگون فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی می‌شود. هم‌چنین شرایط جامعه‌ی امروز ایران به دلیل قرار گرفتن در دوره‌ی پنجره‌ی جمعیتی که در آن قشر جوان و نیروی فعال جامعه بیشتر به چشم می‌خورند و از طرفی افزایش تحصیلات در سطح آموزش عالی منجر شده تا زنان و مردان بیشتر در مناسبات با دیگر اعضای جامعه باشند؛ لذا این تراکم ارتباطی، می‌تواند به اعتماد بالا بینجامد تا زمینه‌ساز احساس امنیت اجتماعی شود.

اگرچه سطح احساس امنیت در شهر نور متوسط است؛ لکن این میزان با توجه به شرایط اقلیمی این شهر بسیار پائین تر از سطح آرمانی است. به نظر می‌رسد با دست‌کاری متغیرهای تأثیرگذار که در این پژوهش به آن‌ها اشاره شد؛ می‌توان تا حدود قابل توجهی موجبات افزایش احساس امنیت اجتماعی را فراهم آورد. با توجه به نقش اعتماد اجتماعی، فراهم کردن زمینه‌های شکل‌گیری گروه‌های اجتماعی و فعالیت‌های گروهی مردمی و عملاً گسترش تجربیات اجتماعی مردم از سطح خانواده به سایر نهادهای اجتماعی، به نوبه خود نقش مهمی در ارتقای احساس امنیت اجتماعی خواهد داشت.

با توجه به همبستگی قابل توجه ارزیابی از عملکرد پلیس با احساس امنیت اجتماعی، مراقبت و نظارت بر عملکرد پلیس از ضرورت‌های مهم برای ارتقای احساس امنیت اجتماعی به شمار می‌رود. اگرچه اکثر نیروهای انتظامی در حال عمل متعهدانه به وظیفه خود؛ یعنی برقراری امنیت در ابعاد و عرصه‌های گوناگون اجتماعی هستند؛ لکن تخلف تعداد اندکی از این عوامل و بازنمایی آن‌ها در افواه، شایعات و رسانه‌های بیگانه، می‌تواند نقش به‌سزایی در ارزیابی ضعیف از عملکرد پلیس داشته باشد و در نتیجه موجبات کاهش احساس امنیت اجتماعی را در پی خواهد داشت.

پیشنهادها

با توجه به نتایج تحقیق پیش‌رو، می‌توان پیشنهادهای سیاستی زیر را به منظور بهبود احساس امنیت اجتماعی مطرح کرد:

- اگرچه وظیفه پلیس، برقرار کردن نظم در جامعه است؛ لکن نباید اهتمام در جهت برقراری نظم، موجبات سلب اعتماد از نیروهای پلیس را فراهم سازد؛ به همین سبب نوع مواجهه پلیس با تخلفات قانونی باید در چارچوب هنجارهای اجتماعی مورد توجه قرار گیرد.

- پلیس مأمور مردم ستم‌دیده و متضرر از رفتار مجرمانه است؛ بنابراین مواجهه قاطع پلیس با خاطیان باید در چارچوب این نقش مهم یعنی پناه ستم‌دیدگان مورد تأکید قرار گیرد و نه به عنوان کسانی که خاطیان را صرفاً به سبب خطایشان مورد مجازات قرار می‌دهند.

- در حین عملیات انتظامی، رعایت نمادهای اجتماعی بسیار حائز اهمیت است؛ بنابراین پلیس علاوه بر اینکه به صورت عملی و عینی امنیت را در شهر برقرار می‌کند، باید به صورت نمادین و احساسی نیز این اهتمام را مورد توجه قرار دهد.

- پلیس اگرچه از قدرت لازم برای اعمال قانون برخوردار است؛ لکن توجه به نظرات و ارزیابی‌های مردم از عملکرد پلیس، باید همواره سرلوحه مأموران قرار گیرد؛ زیرا مشروعیت رفتار قانونمند با ارزیابی مردم رابطه مستقیم دارد.

- فراهم کردن زمینه‌هایی نظیر پلیس مدرسه و یا گروه‌های داوطلبانه نظارت انتظامی عمومی و همچنین استقبال از مشارکت فعال شهروندان، به عنوان همکاران پلیس؛

می‌تواند به کاهش فاصله پلیس و مردم و افزایش اعتماد عمومی به نیروهای انتظامی مدد رساند.

۲۹

- پلیس مظهر نیروی قهرآمیز دولت و نظام سیاسی است که به نوبه خود حامی مردم و محافظ آنان است. نه تنها نگرش مردم نسبت به نظام سیاسی بر ارزیابی آنان از عملکرد پلیس تأثیرگذار است بلکه شیوه معرفی پلیس و نحوه بروز و ظهور این نیرو در فعالیت‌های اجتماعی به نوبه خود بر مشروعیت نظام سیاسی و نگرش نسبت به سایر نهادهای سیاسی تأثیرگذار است.

منابع

- احمدی، یعقوب و عطا اسمعیلی (۱۳۸۹)، سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چندبعدی و میان‌رشته‌ای در شهر مشهد، **جامعه‌شناسی کاربردی**، سال بیست و یکم، شماره پیاپی ۳۸، شماره دوم، صص ۱۹۰-۱۶۹.
- آزاد ارمکی، تقی و افسانه کمالی (۱۳۸۳)، اعتماد اجتماعی و جنسیت: بررسی تطبیقی اعتماد متقابل در بین دو جنس، **مجله جامعه‌شناسی ایران**، دوره‌ی پنجم، شماره دوم، صص ۱۳۲-۱۰۰.
- افشار، زین‌العابدین (۱۳۸۵)، **بررسی امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی، تهران: دانشگاه تهران.
- بشیریه، حسین (۱۳۷۳)، **جامعه‌شناسی سیاسی**، تهران: نشر نی.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)، **مردم، دولت‌ها و هراس**، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ اول.
- بیابانی، غلامحسین (۱۳۸۴)، چارچوب روش‌شناختی برای بررسی احساس امنیت، **فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی**، سال اول، شماره ۱.
- بیات، بهرام (۱۳۸۸)، **جامعه‌شناسی احساس امنیت**، تهران: امیرکبیر.
- پاتنام، روبرت (۱۳۷۷)، **دموکراسی و سنت‌های مدنی (تجربه ایتالیا و درس‌هایی برای کشورهای در حال گذار)**، ترجمه محمدتقی دلفروز، تهران: روزنامه سلام.
- پناهی، حمید؛ اکبریان، مهدی؛ جاوید، نورمحمد و علی ناصری‌نژاد (۱۳۸۹)، افزایش

احساس امنیت شهروندان شهری با اجرای طرح مبارزه با ارازل و اوباش، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۲، صص ۲۰۴-۱۸۷.

- پورمؤذن، علی محمد (۱۳۸۸)، بررسی رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده‌ها مطالعه موردی (شمال تهران)، فصلنامه نظم و امنیت اجتماعی، شماره سوم، سال دوم، صص ۱۲۶-۱۰۱.

- تاجران، عزیزالله و حسن کلاکی (۱۳۸۸)، بررسی تأثیر عملکرد پلیس بر احساس امنیت شهروندان تهرانی، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال چهارم، صص ۵۸۶-۵۶۱.

- تاجیک، محمدرضا (۱۳۷۷)، مدخلی بر مفاهیم و دکرین‌های امنیت ملی، مجموعه مقالات همایش توسعه و امنیت عمومی، معاونت امنیتی و انتظامی وزارت کشور.

- ترابی، یوسف و آیت گودرزی (۱۳۸۳)، ارزش‌ها و امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش اجتماعی، سال ششم، شماره دوم، صص ۴۶-۳۱.

- جمالی، هاجر و فریبا شایگان (۱۳۹۰)، نقش تاکسی بی‌سیم بانوان بر احساس امنیت زنان تهرانی، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال ششم، شماره اول، صص ۱۱۴-۹۵.

- چلبی، مسعود (۱۳۷۵)، جامعه‌شناسی نظم؛ تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران: نشر نی.

- حبیب‌پور، کرم و رضا صفری شالی (۱۳۸۸)، راهنمای جامع تحقیقات پیمایشی در SPSS، تهران: انتشارات لویه - متفکران.

- ربانی خوراسگانی، علی و وحید قاسمی (۱۳۸۱)، نگرش مردم شهر اصفهان در مورد آسیب‌های نظام اجتماعی ایران با تأکید بر تحلیل آسیب دین‌گریزی در جامعه، مجله جامعه‌شناسی ایران، صص ۱۶۵-۱۴۸.

- ربانی، رسول؛ ادیبی، مهدی و زهرا طاهری (۱۳۹۰)، تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر نقش و حضور نیروی انتظامی در ایجاد احساس امنیت در بین شهروندان اصفهانی سال ۱۳۸۸، فصلنامه دانش انتظامی، سال دوازدهم، شماره دوم، صص: ۱۱۰-۷۵.

- رضایی، علی محمد و حمیدرضا حاتمی (۱۳۸۹)، سهم مؤلفه‌های احساس امنیت در تبیین تغییرات آن با روش تحلیل عاملی (مطالعه‌ی موردی شهروندان استان لرستان)، **دوماهنامه‌ی توسعه‌ی انسانی پلیس**، سال هفتم، شماره‌ی ۳۳، صص ۶۰-۴۹.
- ریتزر، جورج (۱۳۷۴)، **نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر**، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی، چاپ چهارم.
- زنجانی‌زاده اعزازی، هما (۱۳۸۰)، زنان و امنیت شهری، **مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد**، شماره ۳۴، شماره ۳ و ۴.
- زنگی‌آبادی، علی و مهدی زنگنه (۱۳۹۰)، سنجش احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهرهای کوچک و مرزی (مطالعه موردی: شهر خواف)، **فصلنامه دانش انتظامی**، سال سیزدهم، شماره اول، صص: ۴۱-۶۵.
- ساروخانی، باقر و فاطمه هاشم‌نژاد (۱۳۹۰)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی (مؤلفه‌های آن) و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری، **فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان**، سال دوم، شماره دوم، صص ۹۴-۸۱.
- سرایی، حسن (۱۳۹۰)، **جمعیت‌شناسی: مبانی و زمینه‌ها**، تهران: سمت.
- عبدی، توحید؛ شرافتی پور، جعفر و سیدغلامرضا سجادی (۱۳۸۸)، تأثیر عملکرد پلیس اجراییات در افزایش احساس امنیت شهروندان مراجعه‌کننده به بوستان‌های تهران، **فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی**، سال چهارم، شماره چهارم، صص ۶۰۰-۵۸۷.
- عرشی‌ها، مریم السادات و آتوسا مدیری (۱۳۹۰)، تأثیر فضاهای جنسیتی‌شده بر احساس امنیت زنان نمونه‌های موردی میدان مادر و میدان راه‌آهن، **فصلنامه پژوهش اجتماعی**، سال چهارم، شماره ۱۳، صص ۱۴۲-۱۱۹.
- علی‌خواه، فردین و مریم نجیبی ربیعی (۱۳۸۴)، زنان و ترس از جرم در فضاهای شهری، **فصلنامه‌ی علمی پژوهشی رفاه اجتماعی**، سال ششم، شماره ۲۲، صص ۱۳۱-۱۰۹.
- عنایت، حلیمه؛ موحد، مجید و اله رحم حیدری (۱۳۹۱)، مطالعه رابطه‌ی اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان ۲۹-۱۵ سال ساکن شهرهای

- شیراز و یاسوج، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و سوم، شماره پیاپی ۴۵، شماره‌ی اول، صص ۱۰۴-۸۱.
- کاهه، احمد (۱۳۸۴)، **مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی**، جلد ۱، تهران: انتشارات گلپونه.
- کرامتی، مهدی (۱۳۸۴)، بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه‌نشینان تهران بزرگ، **فصلنامه‌ی مطالعات امنیتی**، شماره دوم و سوم، تابستان و پاییز، صص ۳۰۴-۲۸۷.
- کرامتی، مهدی (۱۳۸۵)، بررسی میزان احساس امنیت در بین شهروندان کشور (پیمایش دوم)، **فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی**، سال دوم، شماره ۷ و ۶.
- کلمنتس، کوین (۱۳۸۴)، به سوی جامعه‌شناس امنیت، ترجمه محمد قاسمی، تهران: فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۲۴.
- کیوان حسینی، اصغر (۱۳۷۹)، دوازده نکته محوری در باب امنیت، **فصلنامه مطالعات دفاعی و امنیتی**، سال هفتم، شماره ۲۵.
- گروسی، سعیده؛ میرزایی، جلال و احسان شاهرخی (۱۳۸۶)، بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت)، **فصلنامه دانش انتظامی**، سال نهم، شماره دوم، صص ۳۹-۲۶.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸)، **تجدد و تشخص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید**، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
- معاونت اجتماعی ناجا (۱۳۸۲)، **بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی**، (گزارش نظرسنجی شماره ۱۸۹)، تهران: معاونت اجتماعی ناجا.
- معاونت اجتماعی و ارشاد فاتب (۱۳۸۳)، **بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین حاشیه‌نشینان تهران بزرگ به تفکیک مناطق**، (گزارش نظرسنجی آذرماه ۱۳۸۳)، تهران: معاونت اجتماعی و ارشاد فاتب.
- مک کین‌لای، آردی و آر. لیتل (۱۳۸۰)، **امنیت جهانی؛ رویکردها و نظریه‌ها**، ترجمه اصغر افتخاری، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.

- نبوی، سید عبدالحسین؛ حسین زاده، علی حسین و سیده هاجر حسینی (۱۳۸۹)، بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی، *جامعه‌شناسی*

کاربردی، سال بیست و یکم، شماره پیاپی ۴۰، شماره چهارم، صص ۹۶-۷۳.

- نوروزی، فیض‌الله و سارا فولادی سپهر (۱۳۸۸)، بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن، *فصلنامه راهبرد*، سال هجدهم، شماره ۵۳، صص ۱۵۹-۱۲۹.

- نویدنیا، منیژه (۱۳۸۲)، درآمدی بر امنیت اجتماعی، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال ششم، شماره مسلسل ۱۹.

- نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵)، *گفتمانی پیرامون امنیت اجتماعی*، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا (مرکز مستندات اجتماعی)، شماره چهارم و پنجم.

- نیازی، محسن و یاسمن شادفر (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین میزان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال (۱ و ۲) و مناطق جنوب (۱۹ و ۲۰) شهر تهران، *فصلنامه مطالعات شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان*، سال اول، شماره اول، صص ۱۷۸-۱۴۷.

- نیازی، محسن؛ شفايي مقدم، الهام و یاسمن شادفر (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال (۱ و ۲) و جنوب شهر (۱۹ و ۲۰) تهران، *فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*، سال دوم، شماره سوم، صص ۱۶۰-۱۳۱.

- هابز، توماس (۱۳۸۷)، *لویاتان*، ترجمه حسین بشیریه، تهران: نشر نی، چاپ پنجم.
ورسلی، پیتر (۱۳۷۸)، *نظم اجتماعی در نظریه‌های جامعه‌شناسی*، ترجمه سعید معیدفر، تهران: مؤسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان، چاپ اول.

- Buzan, Barry, Weaver, Ole, Jaap de Wilde (1998), '**Security: A New Framework for Analysis**'.

- Buzan, Barry; Weaver, Ole (1998), '**Liberalism and security: the contradictions of the liberal leviathan**', Copenhagen peace research institute (COPRI) Working papers.

- Eldrige, I (2005), '**Mean little Girls**', Network, Inc.

- Krisotakis, G & Gamarnikow, E (2004), '**What is social capital and how does it relate to health?**' International Journal of Nursing Studies, Vol. 41, pp: 43-50.
- Maslow, A. H. (1970), '**Motivation and personality**', New York: Harper and Row, PP 664- 638.
- Putnam, Robert, D (1999), '**the Prosperous Community: Social Capital and Public Life**', the American Prospect, Inc.
- Putnam, Robert, D (2000), '**Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community**', Touchstone, New York, N. Y: Simon & Schuster.
- Putnam, Robert, D and Goss, Kristin, A (2001), '**Introduction**', in Putnam (ed), Democracies in Flux, The Evolution of Social Capital in Contemporary Society, Oxford University Press.
- Putnam, Robert, D and Goss, Kristin, A (2002), '**Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in contemporary Society**', Oxford University Press.
- Roe, Paul (1996), '**The Societal Security Dilemma**', Copenhagen peace research institute (COPRI), Working papers.
- Schneier, B (2008), '**The Psychology of Security**', In S. Vandenay (Ed.): AFRICACYPT, Germany: Spriger-Verlad Berlin Heidelberg.
- Vuetic, S. (2002), Traditional versus societal security and the role of securitization, Toronto: Free University of Berlin and York University.
- www.Sci. org.ir.